Zintegrowane Systemy Zarządzania Biblioteką SOWA1 i SOWA2

PODSTAWOWY PROGRAM UŻYTKOWY

Wyszukiwanie i katalogowanie

Poznań 2011

Opracowane przez zespół firmy SOKRATES-software

w w w . s o k r a t e s . p l s o k r a t e s @ s o k r a t e s . p l t e l . + 4 8 6 1 6 5 6 4 4 10

Spis treści

1. Wstęp	
2. Uruchomienie, główne okno programu	4
2.1. Instalowanie oprogramowania użytkowego	4
2.2. Okno główne programu	5
3. Wyszukiwanie poprzez indeksy	7
3.1. Przeglądanie zawartości katalogu	7
3.3. Polecenie "szukaj", listy i kartoteki wzorcowe	8
3.4. Powiązania pozycji katalogu	9
4. Zapytania	11
4.1. Formułowanie zapytań	
4.2. Zapytanie podstawowe	
4.3. Filtry	
4.4. Zapytanie elementarne	
4.5. Zapytania złożone	14
4.6. Zarządzanie kolekcjami	15
5. Karty katalogowe i zestawienia	
5.1. Wydruk kart	16
5.2. Zestawienia bibliograficzne i wydruki indeksów	17
5.3. Eksport danych do pliku	
5.4. Zestawienia tabelaryczne	
6. Obsługa kont czytelnika	
7. Wprowadzanie i modyfikowanie danych	
7.1. Format katalogowania	
7.2. Autoryzacja użytkowników programu	
7.3. Ogólne zasady modyfikowania danych	
7.4. Formularz danych	23
7.5. Dołączanie plików multimedialnych	27
8. Pozyskiwanie gotowych rekordów (retrokonwersja)	
8.1. Protokół Z39.50	
8.2. Systemy SOWA	
9. Operacje globalnej modyfikacji danych	
10. Zmiany ustawień programu	

1. Wstęp

Oprogramowanie systemów SOWA działa w architekturze klient/serwer. Niniejsze opracowanie jest dokumentacją eksploatacyjną podstawowego programu użytkowego, który może komunikować się z wszystkimi produktami firmy SOKRATES-software.

Architektura klient/serwer oznacza, że program użytkowy nie ma bezpośredniego dostępu do danych, które w tym modelu przechowuje część serwerowa oprogramowania (tzw. serwer aplikacji). Różne produkty firmy SOKRATES-software, to przede wszystkim różne typy serwerów aplikacji. Różnice między poszczególnymi produktami dotyczą zarówno technicznej reprezentacji danych (do wyboru jest własny system zarządzania bazą lub współpraca z SQL) jak i ich struktura logiczna, nazywana formatem. W systemie SOWA1 stosowany jest jednolity dla tego systemu format danych nazywany dalej formatem SOWA, natomiast formaty katalogów tworzonych w systemach SOWA2 mogą być różne (w tym również MARC-21).

Połączenie między programem użytkowym i serwerem następuje poprzez specjalnie opracowany protokół komunikacyjny, (warstwa prezentacji w modelu ISO/OSI) oparty na TCP/IP. Protokół ten nazwaliśmy SOWA-TCP. Serwer aplikacji definiuje szereg elementów wpływających na szczegóły działania programu użytkowego.

- budowę formularzy do wprowadzania danych,
- sposoby prezentacji danych (formaty wyświetlania na ekranie),
- indeksy katalogu, czyli sposoby porządkowania danych,
- indeksy wspomagane kartotekami wzorcowymi,
- kryteria wyszukiwania materiałów,
- zestawienia, które może uzyskać użytkownik programu klienta,
- transakcje, poprzez które użytkownik wpływa na dane.

W ramach niniejszego opracowania zostaną omówione przede wszystkim te elementy obsługi programu klienta, które są niezależne od cech konkretnego katalogu. Charakterystyka poszczególnych formatów zawarta jest w odrębnych opracowaniach.

2. Uruchomienie, główne okno programu

2.1. Instalowanie oprogramowania użytkowego

Oprogramowanie użytkowe systemów SOWA dostarczane jest na samoinstalującej się płycie CD. Po włożeniu płyty do napędu na ekranie powinno ukazać się okno podobne do przedstawionego poniżej.

Instalacja systemu SOWA-2	
	Sokzates Software Leszek Masadyński
	Instalacja klientów TCP
	Instalacja bazy danych i serwera
(1) (1) (1) (1) (1) (1) (1) (1) (1) (1)	Dokumentacja

Tytuł okna jest odpowiedni do rodzaju instalowanego systemu. Zainstalowanie oprogramowania użytkowego następuje po naciśnięciu przycisku **Instalacja klientów TCP**. Na ekranie pojawia się okno podobne do przedstawionego poniżej:

;ji	×
licencji	
-	
	Dalej >>
	;ji licencji 🔽

Proces instalacji rozpoczyna się po naciśnięciu przycisku **Dalej**. Bezpośrednio po zakończeniu tego procesu na pulpicie pojawia się folder o nazwie **Sokrates**. Po otwarciu folderu zobaczymy okno z ikonami poszczególnych programów użytkowych.

Przycisk **Dokumentacja** otwiera okno zawierające pliki tworzące dokumentację odpowiedniego systemu SOWA. Do otwarcia plików należy użyć bezpłatnego programu Acrobat Reader firmy Adobe (do pobrania poprzez Internet).

2.2. Okno główne programu

Lista programów użytkowych dla poszczególnych instalacji może być różna. Przykładowy wygląd okna folderu **Sokrates** prezentowany jest poniżej.

Po chwili, na ekranie komputera pojawi się okno główne programu. Okno zawiera elementy charakterystyczne dla systemu Windows, takie jak menu, przyciski, zakładki itp. Wyjaśnimy pokrótce do czego służą poszczególne elementy okna programu podstawowego.

Zakładki reprezentujące indeksy dostępne w bieżącym katalogu

Wygląd okna dla konkretnego katalogu może różnić się od przedstawionego powyżej, ponieważ wiele cech (np. zestawienia, indeksy itp.) można ustawić indywidualnie. Ponadto program przewiduje logowanie się pracowników biblioteki w celu autoryzacji dostępu do operacji na danych. Okno programu po zalogowaniu zawiera dodatkowe komponenty

związane z edycją danych, może także prezentować inny zestaw zakładek (indeksów) i zestawień.

			Przyc	iski związane z w	prowadzaniem dany	Przy vch multi	cisk mediów	Przycisk retrokonwe
						7 -		
Katalog SOWA2	/8001							
atalog <u>F</u> ormat <u>R</u>	ekord Zapytanie	Zestawienie Konto	<u>L</u> ogowanie <u>O</u>	peracja <u>U</u> stawienia	Pomoc			1
Idź do U92823	Szul	komp		+		× 🚇 🐸		2
Warszawa : Pa Hasło przedmioto Symbol UKD : 5 Wypożyczał	ninkcja kolilotki, ństwowe Wydawn owe : <u>Komórka</u> 76.3 Inia dla dorosłych	ictwo Naukowe, 19	189 152 s.,[10]k sygn. 57 M; <mark>Zare</mark> z	renwuj egzemplarz	m.	Cilowska, Alei	(saliura Fr	
Komórkowa miło: Komórkowa mi	ść łość / Bianka Mint	e-Konia:tł. Anna I	Maria Adamczyk	- Wrocław : "Adar	nus" 2005 - 184 (31s	:21 cm		
Odjazdowe Dzie	wczyny - Odjazdowe	Książki!)	inana naamoryn			,		
Hasło przedmioto	owe : <u>Powieść młod</u> : / P	rieżowa niemiecka						
Filia nr 1: w	szystkie egzemplarz	e są wypożyczone <mark>Z</mark>	amawiam wydan	ie.				
Hasło przedmioto Symbol UKD : <u>9-</u> Wypożyczał	owe : <u>Ruch oporu</u> 13.8:323:329(438) Inia dla dorosłych	: można wypożyczyć	: sygn. 943.8 M; <u>Za</u>	rezerwuj egzempla	12			
Kompania braci : Kompania braci Powietrznodes ; 24 cm. Hasło przedmiotr	od Normandii do Orl si : od Normandii c antowej / Stepher owe : <u>Publicystyka e</u>	ego Gniazda Hitlera lo Orlego Gniazda I E. Ambrose ; tlurr merykańska - od 198	kompania E 506 p Hitlera : kompan n Leszek Erenfei 19 r : Wojna 1939-1	ułku piechoty spadoc nia E 506 pułku pie icht Wyd.2 War 945 r Europa Zacho	hronowej 101 Dywizji Por choty spadochronow szawa : "Magnum", [ź dnia-publicystyka ; Wo	wietrznodesanto ej 101 Dywizji 2002] 337 s., jna 1939-1945 r.	wej [4]k.tabl. : - udział Stan	fot., mapy
Symbol UKD : 9	publicystyka ; vvojsl 4(100)"1939/1945":35	ka powietrzno-desant 6.169(73)	lowe - Stany Zjedno	iczone - 1939-1945 r	publicystyka			~
Kompania, batali Kompania, bata Narodowej, 19 (Biblioteka Wied) Hasło przedmiotr	on i pułk piechoty wy alion i pułk piechot 59 297,[1]s. ; 22c zy Wojskowej) owe : <u>Wojsko - histo</u> 55. 4	valce : przykłady bojo ty w walce : przykl m. ia	we ady bojowe / tł.	- · · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	- Warszawa : Wydaw	nictwo Ministe	erstwa Obro	ony
tytuł na	azwisko i imię h	asło korporatywne	nazwa imprezy	symbol UKD	hasło przedmiotowe	tytuł serii	wydawca	numer ISBN
identyfikator	numer kontrolny	numer akcesji K-	RRRR-NNNN	dokument wpływu	do rozdysponowania	a Kolekcja	zdalna	Kolekcja lokalna

Okno główne programu zamyka się w sposób standardowy, należy jednak pamiętać aby najpierw zamknąć wszystkie rekordy otwarte do edycji.

Biblioteka może utrzymywać dowolną liczbę odrębnych baz bibliograficznych katalogów. Odrębne są zazwyczaj katalogi księgozbioru, czasopism i kartoteki zagadnieniowe. Za pomocą programu podstawowego można połączyć się z dowolnie wybranym katalogiem. Lista dostępnych katalogów ustawiana jest podczas instalacji programu. Program zawsze startuje od próby połączenia z pierwszym katalogiem z tej listy. Do wskazania (zmiany bieżącego) katalogu służy polecenie **katalog**, dostępne w menu okna głownego. Po zmianie katalogu program dostosowuje odpowiednio wygląd okna głównego, w szczególności listę zakładek, zestawień i kryteriów wyszukiwawczych.

Informacja zawarta w katalogu może być prezentowana na ekranie w różnej formie graficznej i poziomie szczegółowości. Ustalony sposób prezentacji nazywamy **formatem prezentacji**. Lista formatów, z których może korzystać użytkownik zależy od ustawień serwera katalogu.

Zmianę sposobu prezentacji uzyskuje się poprzez polecenie **format**, dostępne w menu okna głównego. Po zmianie formatu zawartość okna głównego jest odpowiednio aktualizowana. Lista formatów może być ustalona indywidualnie dla każdego użytkownika i może być dowolnie poszerzona w miarę potrzeb.

3. Wyszukiwanie poprzez indeksy

3.1. Przeglądanie zawartości katalogu

W systemach SOWA zawartość katalogu jest prezentowana w formie listy pozycji uporządkowanych alfabetycznie wg określonego **indeksu**. Dla jednego katalogu dostępnych jest zazwyczaj wiele indeksów np. indeks nazwisk, tytułów i haseł przedmiotowych. Liczbę indeksów ustala się podczas instalacji systemu (katalogu).

Użytkownik wskazuje indeks poprzez wybranie "zakładki" opatrzonej nazwą tego indeksu. W ramach zakładki informacje ułożone są w kolejności odpowiadającej budowie danego indeksu. Kolejne pozycje przedstawione są w formie "klatek". Klatki tworzą "film", który można przewijać w dowolnym kierunku. Służą do tego przyciski umieszczone na belce, z prawej strony "filmu".

Jeżeli kursor myszy zostanie ustawiony w obrębie klatki i zostanie naciśnięty lewy przycisk myszy, to zawartość klatki zostanie wyróżniona (kolor seledynowy). Dodatkowo, w górnej części okna, za przyciskiem **idź do**, pojawia się identyfikator rekordu odpowiadający danej klatce. Tak rozumiane wyróżnienie rekordu jest wykorzystywane w wielu miejscach programu i pozostaje do momentu "kliknięcia" w obrębie innej klatki.

Przy zmianie zakładki program odnajduje wyróżniony rekord w nowym indeksie. Pamiętajmy, że konkretna pozycja katalogowa nie musi występować we wszystkich indeksach.

Szczególną rolę pełni podwójne "kliknięcie" w obrębie klatki. Przy wyróżnionej pozycji pojawia się symbol graficzny:

Wszystkie wyróżnione tą metodą pozycje katalogu tworzą tzw. kolekcję lokalną, która prezentowana jest w specjalnej zakładce "kolekcja". Kolekcja wydziela z katalogu zbiór pozycji, które mają wejść w zakres przygotowywanego zestawienia, albo dla których użytkownik zamierza wykonać jakąś operację. Bardziej zaawansowane metody tworzenia kolekcji zostaną omówione w odrębnym rozdziale. Ponowne podwójne kliknięcie w obrębie klatki kasuje wyróżnienie. Zawartość kolekcji lokalnej (a więc także wyróżnienia) jest automatycznie "czyszczona" po zamknięciu programu lub zmianie katalogu.

W ramach opisu pozycji katalogowej mogą pojawiać się tzw. **linki**. Są to fragmenty tekstu (wyprowadzane w kolorze niebieskim, z pokreśleniem), które są aktywne, tzn. reagują na "kliknięcie".

08/15 [Zero osiem piętnaście]	
Osobliwe przygody wojenne żołnierza Ascha /	Hans Hellmut Kirst ; tł.z niem. Jacek Fruhling Wyd.3
Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1	987 316 s. ; 21 cm.
(08/15 [Zero osiem piętnaście] / Hans Hellmut Kirst ; tł	z niem. Jacek Fruhling ; T.2)
Hasło przedmiotowe dowolne : <u>Powieść niemiecka</u> ;	Powieść wojenna
Wypożyczalnia Główna: wszystkie egzemplar	ze są wypożyczone Zamawiam wydanie
	Δ.
linki "szukaj w indeksie"	link operacii zamówienia

Reakcją na wybranie linku może być np. wybranie odpowiedniego indeksu (zakładki) oraz przewinięcie "filmu" do pierwszej pozycji zgodnej z linkiem ("szukaj w indeksie"). Inne linki umożliwiają zrealizowanie odpowiedniej operacji (np. zamówienie wskazanej pozycji katalogowej)

3.3. Polecenie "szukaj", listy i kartoteki wzorcowe

Aby szybko dotrzeć do wskazanego miejsca indeksu można podać bezpośrednio początkowy fragment szukanego wpisu. Tekst ten należy wpisać w polu za przyciskiem **szukaj**, a następnie nacisnąć ten przycisk lub klawisz **Enter**. Operacja ta spowoduje przewinięcie "filmu" do pierwszej pozycji indeksu zgodnej z podanym tekstem. Program ignoruje tutaj podział liter na duże i małe.

Dla wybranych (w danej instalacji systemu SOWA) indeksów utworzone są tzw. listy wzorcowe. Lista wzorcowa zawiera wszystkie hasła danego indeksu. W ramach listy wzorcowej mogą występować odsyłacze, które umożliwiają sformułowanie właściwej formy hasła. Listy wzorcowe powstają z danych wprowadzonych do katalogu oraz do tzw. kartotek wzorcowych. Budowa oraz zasady współpracy kartotek wzorcowych z katalogiem zależą od użytego systemu SOWA oraz ustawień przyjętych dla danego katalogu.

Jeżeli dla danego indeksu dostępna jest lista wzorcowa, to w aktywizuje się przycisk położony bezpośrednio za polem "szukaj".

Użycie tego przy	vcisku nowoduje	wyświetlenie na	ekranie okna	listy wzorcowej
	jeiska powoauje	wyswietienie na	entunie onna	insty where we get

∎• I

W oknie listy wzorcowej obowiązują zasady nawigacji podobne jak omówione wcześniej dla indeksu. Klatki nie reprezentują tutaj pozycji katalogu ale pozycje listy wzorcowej. Układ klatek jest alfabetyczny. Odsyłacze prezentowane są jako linki, które przyspieszają poruszanie się w ramach listy.

W górnej części okna znajduje się pole, do którego można wpisać początkowy fragment szukanego elementu. Po wpisaniu każdego znaku tekstu "film" jest przewijany do miejsca zgodnego z podanym fragmentem.

Aby wybrać element, który następnie wyszukamy w katalogu należy "kliknąć" w obrębie klatki odpowiadającej temu elementowi, a następnie nacisnąć przycisk **OK**. Można także dwukrotnie kliknąć w obrębie klatki.

3.4. Powiązania pozycji katalogu

Charakterystyczną cechą systemów SOWA jest możliwość tworzenia opisów bibliograficznych obejmujących wiele rekordów, powiązanych hierarchicznie. W systemie SOWA1 możliwość ta wykorzystywana jest przede wszystkim (ale nie tylko) do prezentowania zawartości serii wydawniczej oraz prezentacji poszczególnych tomów dzieła wielotomowego. W systemach SOWA2 hierarchicznie prezentowane są m.in. relacje między czasopismem i zawartością rekordu zasobu.

Jeżeli dana pozycja katalogowa występuje w ramach struktury hierarchicznej, to w klatce reprezentującej tę pozycję pojawia się ikona:

	-

Klikniecie na tej ikonie powoduje wyświetlenie wszystkich powiązanych pozycji.

Zasadniczym elementem okna jest schemat powiązań, przedstawiony w typowej dla Windows formie graficznej. Należy pamiętać, że obraz ten odzwierciedla hierarchię powiązań, natomiast opis bibliograficzny uwzględnia tę hierarchię w sposób zgodny z normami. Kliknięcie w dowolnym wierszu powoduje jego wyróżnienie, a w górnej części okna, za przyciskiem **idź do**, pojawia się numer rekordu odpowiadający danemu wierszowi. Tak rozumiane wyróżnienie pełni analogiczną funkcję jak omówione wcześniej wyróżnienie klatki. W ramach okna powiązań można również wyróżniać rekordy z kolekcji (podwójne kliknięcie).

Użycie przycisku **idź do** powoduje zamknięcie okna i odszukanie wyróżnionej pozycji w bieżącej zakładce. Pamiętajmy, że konkretna pozycja katalogowa nie musi występować w bieżącym indeksie.

Przycisk **wyszukaj** umożliwia wyszukanie w ramach powiązań najbliższego wiersza zawierającego podany tekst. Poszukiwanie realizowane jest cyklicznie, tzn. po ostatnim wierszu rozpoczyna się poszukiwanie od początku hierarchii.

4. Zapytania

4.1. Formułowanie zapytań

Zapytanie jest poleceniem dla systemu informatycznego, w wyniku którego zostaje wyróżniony (wyselekcjonowany) pewien podzbiór katalogu. W systemach SOWA wszystkie zapytania składają się z kryteriów elementarnych, które mogą być łączone w dowolnie rozbudowane wyrażenia. Lista kryteriów elementarnych dla konkretnego katalogu jest ustalona przez administratora. Zazwyczaj lista ta obejmuje kryterium tytułu, autora oraz hasła przedmiotowego. Dla każdego kryterium użytkownik podaje odpowiednie parametry wyszukiwania, które określają poszukiwane rekordy. Budowa formularza parametrów zależy tego które kryterium elementarne zostało wybrane. Poniższe rysunki przedstawiają przykładowe formularze zapytań dla dwóch różnych kryteriów elementarnych.

🛱 Szukaj wg "tytuł"		X
Szukany tekst (alternatywy w kolejnych liniach):	Opcje:	Dodaj kryterium:
programowanie	C Równy	Poszerz (lub)
	C Słowo	Zawęż (i)
	C Liczba	Zaweż (oprócz)
	(WITHING	
		Denmaduia
-Wyrażenie wyszukiwawcze		Poprzeanie
-] -Sortowanie wyniku		
bez sortowania.		ОК

W systemach SOWA kryteria można łączyć stosując trzy rodzaje spójników (pełniących rolę operatorów): "I", "LUB" oraz "OPRÓCZ".

Przypomnimy kilka pojęć stosowanych w rachunku zbiorów, ponieważ pozwalają one lepiej zrozumieć zasady wyszukiwania w systemie informatycznym. Jeżeli katalog biblioteczny traktujemy jako zbiór rekordów to rezultaty wyszukiwania są podzbiorami tego zbioru. Stosowane w zapytaniach spójniki "i", "lub" oraz "oprócz" oznaczają operacje na podzbiorach. Spójnik "i" oznacza znalezienie części wspólnej dwóch podzbiorów (a więc rekordy należące równocześnie do jednego i do drugiego podzbioru). Spójnik "lub" oznacza sumę podzbiorów, czyli wszystkie rekordy należące do jednego bądź też do drugiego podzbioru. Spójnik "oprócz" wyznacza rekordy należące do pierwszego podzbioru, których nie ma w drugim podzbiorze. Zwracamy uwagę, że potoczne użycie spójników nie jest tak jednoznaczne jak powyżej.

Ze względu na sposób podawania parametrów zapytania podzielone zostały na podstawowe, filtry, elementarne i złożone.

Rezultatem realizacji każdego zapytania jest utworzenie przez serwer kolekcji wyróżnionych rekordów. Kolekcja prezentowana jest w zakładce zatytułowanej kolekcja zdalna. Zawartość zakładki prezentowana jest w kolejności wybranej przez użytkownika na fomularzu zapytania. Zarówno w okienku zapytania elementarnego jak i złożonego występuje pole wyboru sposobu sortowania otrzymanego wyniku. Zaznaczenie "bez sortowania" przyspiesza tworzenie dużych kolekcji. Zawartość kolekcji zdalnej jest automatycznie "czyszczona" po zamknięciu programu lub zmianie katalogu.

4.2. Zapytanie podstawowe

Zapytanie podstawowe jest najwygodniejszą formą tworzenia mało skomplikowanych zapytań. Pozwala poprzez jeden formularz uzyskać połączenie spójnikiem "i" dowolnie wybranych kryteriów elementarnych. W celu sformułowania zapytania podstawowego należy wybrać z głównego menu polecenia **Zapytanie**, **Podstawowe**. Na ekranie pojawia się okno podobne do przedstawionego na poniższym rysunku.

Dostępne kry	teria			×
Filtr				
NIE Księgozi	oiór Wągrowiec			<u></u>
tytuł				
programowa	nie		początek pola	• ×
-nazwisko i ir	nię			
bielecki			początek słowa	- ×
-hasło przedi	niotowe			
		I	początek pola	–
−symbol UKD				
			początek pola	-
-hasło korpo	atywne			
			początek pola	-
−nazwa impre	zy			
			początek pola	-
-tytuł serii				
			początek pola	•
wydawca				
			początek pola	-
numer ISBN				
			początek pola	–
-numer akces	iji K-RRRR-NNNN			
<u> </u>			początek pola	•
sygnatura				
<u> </u>			początek pola	•
-słowo klucza	we			
l			początek pola	-
UKD czyteln				
			początek pola	•
Rok wydania	1			
nie wybrane				Q
Miejsce prze	chowywania (filia)			
nie wybrane				্
-słowa w inde	ksach			
nie wybrane				Q
Wykonaj	Sortowanie wyniku bez sortowania	•		
	P			

Okno reprezentuje wszystkie kryteria elementarne dostępne dla danego katalogu. Formularze kryteriów elementarnych, które nie mieszczą się w jednym "wierszu" można otworzyć naciskając przycisk z symbolem "lupa". Wypełnienie formularza można usunąć naciskając przycisk z symbolem "usuń". Przycisk "szukaj w KHW" umożliwia przeglądanie i wybór hasła z listy wzorcowej. Administrator katalogu może zdefiniować dowolną liczbę podzbiorów nazywanych stałymi kolekcjami. Przykładowo w katalogu centralnym stałe kolekcje reprezentują podzbiory poszczególnych placówek. Filtry umożliwiają formułowanie zapytań w których rezultat zawiera rekordy wyselekcjonowane jedynie z wybranych kolekcji stałych. Użytkownik wybiera filtr poprzez polecenia Zapytanie, Filtr. Na ekranie pojawia się wówczas okno parametrów podobne do przedstawionego poniżej.

Do	ostępne filtry 🛛 🛛 🛛
•	Księgozbiór Piła
•	Księgozbiór Chodzież
~	Księgozbiór Czarnków
•	Księgozbiór Trzcianka
\square	Księgozbiór Wągrowiec
•	Księgozbiór Złotów
	Ustaw

Wybrany filtr obowiązuje dla następnych zapytań, do czasu zmiany bieżącego katalogu lub kolejnego polecenia wyboru filtru.

4.4. Zapytanie elementarne

Zapytanie nazywane elementarnymi użytkownik tworzy poprzez polecenia **Zapytanie**, **Elementarne** oraz nazwę kryterium wybierane z menu głównego okna programu. Ponieważ najczęściej zadawane są pytania dotyczące pól indeksowanych, formularze dotyczące takich zapytań zostały ujednolicone.

🖉 Szukaj wg "tytuł"		X
Szukany tekst (alternatywy w kolejnych liniach): Programowanie	Opcje: C Równy Początek C Słowo C Liczba C Wzorzec	Dodaj kryterium: Poszerz (lub) Zawęż (i) Zawęż (oprócz)
Wyrażenie wyszukiwawcze	Poprzednie	
Sortowanie wyniku bez sortowania		ок

Tworzenie zapytania elementarnego dotyczącego pola indeksowanego może przebiegać w dowolnej liczbie **kroków**. Pojedynczy krok obejmuje następujące czynności:

1. w polu **szukany tekst** wpisujemy wzorzec tekstu, którego system informatyczny będzie poszukiwał. Można podać kilka wariantów, które należy wpisać w osobnych

wierszach. Za pomocą przełącznika **opcje** ustala się sposób poszukiwania tekstu przez system informatyczny:

równy oznacza, że pole musi zawierać tekst identyczny przynajmniej z jednym z wzorców

początek oznacza, że pole musi rozpoczynać się od jednego z wzorców,

słowo oznacza, że pole musi zawierać wyraz rozpoczynający się od jednego z wzorców,

liczba oznacza, że pole musi zawierać liczbę podaną w przynajmniej w jednym z wzorców. W tym przypadku wzorcem powinien być zapis liczby (np. rok wydania) ale można też podać wartości w postaci *min-max*, gdzie *min, max* oznaczają wartości graniczne,

wzorzec oznacza, że we wzorcu zostały użyte specjalne znaki "dzikiej karty". Znakiem takim jest "*" (gwiazdka) symbolizująca dowolny fragment tekstu i znak "?" (znak zapytania) symbolizujący dowolny, pojedyńczy znak tekstu.

 za pomocą jednego z przycisków poszerz (lub), zawęż (i) lub zawęż (oprócz) zostaje utworzone wyrażenie wyszukiwawcze odpowiadające podanym elementom zapytania. W zależności od wyboru przycisku wyrażenie zostanie odpowiednio połączone z wyrażeniem uzyskanym w poprzednim kroku.

Czynności opisane w pkt. 1 i 2 można powtarzać dowolną liczbę razy. Wyrażenie wyszukiwawcze jest budowane automatycznie i ma charakter sformalizowany, ale można dokonywać w nim poprawek. Przycisk **poprzednie** pozwala na szybkie odtworzenie poprzednio sformułowanego wyrażenia wyszukiwawczego (w ramach jednej sesji programu). Po ostatnim kroku należy nacisnąć przycisk **OK**. Teraz system informatyczny zrealizuje zapytanie. UWAGA: realizacja zapytań ze znakami "dzikiej karty" zajmuje nieco czasu. Na ekranie pojawia się klepsydra.

4.5. Zapytania złożone

Zapytanie złożone odwołuje się do rezultatów wcześniej zadanych zapytań. Zapytanie złożone użytkownik tworzy poprzez polecenia **Zapytanie** oraz **Złożone** z menu okna programu. Na ekranie pojawia się okno:

Zapytanie złożone		X
Lista zapytań	_podwójne kliknię	ącie
138. "tytut"POCZĄTEK"programowanie'™nazwisko i imię"SŁOWO"bielecki" 148. "Rok wydania""F" "F" "F" "T" "T" "T" "F" "F" "F" "F"	🔘 poszerz ("lub	o'')
	💿 zawęż ("i")	
	🔿 zawęż ("opró	icz")
Sodowapio w riku		
Sunuwanie wyniku		
bez sortowania		
(138)*148		
	UK	

W polu **lista zapytań** umieszczone są skrócone opisy wcześniej zadawanych zapytań (w ramach bieżącej sesji programu). Zapytania są ponumerowane. Zapytanie złożone można sformułować ręcznie w postaci wyrażenia przypominającego wyrażenie algebraiczne, w którym:

- liczba "0" oznacza cały katalog,
- inna liczba oznacza numer zapytania z listy,
- znak "+" oznacza sumę rezultatów,
- znak "*" oznacza część wspólną rezultatów,
- znak "/" oznacza "oprócz",
- do wskazania kolejności operatorów można użyć nawiasów okrągłych.

Prostsza metoda formułowania wyrażenia wyszukiwawczego polega na zaznaczeniu jednej z opcji w panelu "podwójne kliknięcie". Teraz można wybrać kolejne zapytania poprzez podwójne kliknięcie w odpowiednim wierszu.

4.6. Zarządzanie kolekcjami

Program umożliwia równoczesne prezentowanie dwóch kolekcji: lokalnej i zdalnej. Kolekcja zdalna powstaje w wyniku zapytania, natomiast kolekcja lokalna – najczęściej poprzez "ręczne" zaznaczanie pojedyńczych rekordów. Bieżącą kolekcję zdalną lub lokalną można zapisać w pliku, odtworzyć z pliku lub zamienić kolekcje miejscami.

5. Karty katalogowe i zestawienia

Program SOWA_TCP realizuje zestawienia udostępniane przez serwer katalogu. Zazwyczaj są to wydruki typowe dla biblioteki takie jak karty katalogowe (różne warianty), karty odsyłaczy, zestawienia bibliograficzne (różne warianty), wydruki indeksów, zestawienia eksportujące dane do pliku oraz różnorodne zestawienia tabelaryczne.

Dla wielu zestawień (np. kart katalogowych, zestawień bibliograficznych) użytkownik określa każdorazowo zakres rekordów uwzględnionych w wydruku wybranego zestawienia. W tym przypadku realizację każdego wydruku poprzedza pytanie o zakres. Przyjęto, że zakresem zestawienia może być:

- 1. bieżąca kolekcja zdalna (zawartość zakładki kolekcja zdalna),
- 2. bieżąca kolekcja lokalna (zawartość zakładki **kolekcja**), jeżeli kolekcja zdalna jest pusta (nie zawiera żadnej pozycji),
- 3. ostatnio wyróżniona (kolor seledynowy), pojedyńcza pozycja katalogu, jeżeli kolekcja zdalna i lokalna są puste (nie zawierają żadnej pozycji).

Zazwyczaj dla wydruku kart wyróżnia się pojedynczą pozycję, natomiast dla zestawienia bibliograficznego – trzeba wcześniej utworzyć kolekcję.

Zestawienia o charakterze tabelarycznym najczęściej nie wymagają określenia zakresu w powyższy sposób. Zamiast tego użytkownik wypełnia formularz parametrów specyficzny dla danego zestawienia.

Jak wspomniano, lista zestawień dostępnych dla użytkownika może zależy od ustawień serwera katalogu. Zestawienie uzyskuje się po wybraniu polecenia **zestawienia** z menu okna głównego. Niektóre zestawienia mogą być dostępne także w postaci przycisku z odpowienią ikoną.

5.1. Wydruk kart

Karty katalogowe mają znormalizowane, stosunkowo niewielkie (jak na druk komputerowy) wymiary i są przygotowywane na papierze o dużej gramaturze (kartonie). Do wydruku kart należy używać drukarek, których producent przewidział takie nietypowe zastosowanie. Program SOWA_TCP przed wydrukiem prezentuje kartę katalogową na ekranie komputera.

Za pomocą przycisku **ustaw parametry** karty można ustawić takie elementy jak wymiary papieru, marginesy wydruku i karty oraz określić czcionkę, niezależnie dla poszczególnych stref karty.

🛱 Parametry	wydruku karty k	atalogowej	
Wymiary		Czcionka / aktywność	sekcji
<u>S</u> zerokość	122 👤 mm	<u>H</u> asło 🔽	
<u>W</u> ysokość	77 🔹 mm	Sygnatura	Inwenterz
Marginesy		jv	Tuwencers
Lewy	5 👤 mm	Paragraf	Eilie
Prawy	5 ‡ mm		
<u>G</u> órny	5 👤 mm	Wiersze tabeli filii	
D <u>o</u> lny	5 🕈 mm		vvysokosc 📔 💻 mm
Prawy syqnatury	3 🗘 mm	Kolumny tabeli filii	Podkreślenie sygnatury
Przesunięcie	na stronie		J• Widoczne
od Lewej	170 🗘 mm	-Sposób wydruku	-Domyślna liczba kopii
od Gó <u>r</u> y	65 🔹 mm	Poziomy	1 🔹 egz.
		Pionowy	
			Anuluj Ustaw
		_	

Niekiedy zawartość karty nie mieści się na pojedynczym kartoniku, wówczas program automatycznie dzieli wydruk na większą liczbę kart. Polecenie **drukuj** powoduje wysłanie do drukarki wszystkich kart, natomiast **drukuj kartę** tylko bieżącej karty. W obu przypadkach program zadaje pytanie o liczbę egzemplarzy każdej karty.

5.2. Zestawienia bibliograficzne i wydruki indeksów

Wskazane zestawienie bibliograficzne lub wydruk indeksu pojawia się najpierw na ekranie komputera.

Zestawienie
6. FREEZE JILL T. POZNAJ podstawy komputera w 24 godziny / Jill T. Freeze ; tł. Jacek Szporko Warszawa : "Intersoftland", 2001 XXIV, 454 s. ; il. ; 24 cm (Poznaj w 24 Godziny)
7. GIBBS MARK SIECI komputerowe : biblia użytkownika / Mark Gibbs Warszawa : Oficyna Wydawnicza READ ME, 1994 360s ; 24cm Sygn. 139535
8. KOMPUTEROWE KOMPUTEROWE modelowanie dynamicznych oddziaływań ciał metodą punktów swobodnych : praca zbiorowa / red. Karol Jach Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2001 263, [2] s., [27] s. tabl. kolor. : il. ; 25 cm
9. KOMPUTEROWE KOMPUTEROWE systemy wspomagania nauki, przemysłu i transportu "Transcomp" : IV konferencia. Zakopane 6-8 arudnia 2000 roku / red.
Drukuj

Użytkownik może dokonać poprawek w tekście zestawienia, korzystając z prostego edytora tekstu. Dowolny fragment tekstu może zostać skopiowany do innego programu (np. bardziej zaawansowanego edytora) poprzez zaznaczenie (CTRL/A zaznacza cały tekst), skopiowanie do schowka (CTRL/C) i wklejenie do przygotowywanego dokumentu (CTRL/V).

Polecenie drukuj przesyła treść zestawienia do drukarki.

5.3. Eksport danych do pliku

Niektóre z zestawień zapisywane są bezpośrednio do pliku wskazanego przez użytkownika. Przed realizacją takiego zestawienia pojawia się okno w którym użytkownik podaje nazwę pliku. Typ pliku jest związany z danym zestawieniem, np. dla zestawień bibliograficznych i indeksów przewidziano typ RTF, ponieważ takie pliki można otworzyć i modyfikować popularnymi edytorami tekstu (np. WordPad, Word, OpenOffice).

Zapisywanie jak	0				? 🔀
Za <u>p</u> isz w:	Clients		•	← 🗈 📸 🖛	
Moje bieżące dokumenty Pulpit Moje dokumenty	brzeziny.rtf ind.rtf raport1.rtf raport2.rtf raport3.rtf raport4.rtf raport4.rtf raport.rtf test.rtf test.rtf				
inoj kompulor					
	<u>N</u> azwa pliku:	raport.rtf		•	<u>Z</u> apisz
Moje miejsca	Zapisz jako <u>t</u> yp:	Pliki RTF		•	Anuluj

Program można skonfigurować tak, aby odpowiedni program był uruchamiany automatycznie po utworzeniu pliku (patrz pkt. "Zmiany ustawień programu").

5.4. Zestawienia tabelaryczne

Wiele zestawień dostępnych dla danego użytkownika ma charakter tabelaryczny np. statystyki pracy wypożyczalni, księgi inwentarzowe itp. Każde z takich zestawień posiada odpowiedni formularz parametrów, który wypełnia użytkownik przed realizacją zestawienia. Przykład formularza wydruku księgi inwentarzowej pokazano poniżej.

Księga inwentarzov	wa (strony)	X
Rodzaj zbiorów:		
Inwentarz książek		-
Wydruk od strony:	1	
Liczba stron:	3	
Wykonaj		

Realizacja zestawienia następuje po naciśnięciu przycisku **Wykonaj**. Rezultat zestawienia tabelarycznego prezentowany jest w specjalnym oknie, którego przykład pokazano poniżej.

Å	🖡 Księga inwentarzowa (strony)										
Γ	Biblioteka Pub Lódź Górna	liczna		KSI	ĘGA INWENTARZOWA: Inwentarz książek				c	itrona nr '	,
	Data wpisu	Nr inwentarzowy	Sygnatura	Autor - twórca	Tytuł - tom - rocznik	Wydawca - rok	Akcesja	Wartość	Nr ubytku	Uwagi	ĺ
ľ						Wartość	z przeniesienia:	31754,15			1
	15.01.1997	000-232193-00-0	372 C	Ambroży, Zofia.	Rozwijanie twórczości literackiej i plastycznej u dzieci w młodszym wieku szkolnym	Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1996.	D /0007/1997	300,00			1
	15.01.1997	000-232194-00-0	931/939		Starożytność- Wyd.2.	"Muza SA" ; Agencja Informacyjna SA, 1996.	K /0004/1997	43,00			1
	15.01.1997	000-232195-00-0	94		Średniowiecze, Renesans-Wyd.2.	"Muza SA" ; Agencja Informacyjna SA, 1996.	K /0004/1997	43,00			1
	15.01.1997	000-232196-00-0	93/99		Ostatnie pięćset lat- Wyd.2.	"Muza SA" ; Agencja Informacyjna SA, 1996.	K /0004/1997	44,00			1
	23.01.1997	000-232197-00-0	884-3	Tokarczuk, Olga.	Prawiek i inne czasy	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	13,60			1
	23.01.1997	000-232198-00-0	884-3	Stasiuk, Andrzej.	Biały kruk- Wyd.2.	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	17,00			1
	23.01.1997	000-232199-00-0	884-3	Stasiuk, Andrzej.	Biały kruk- Wyd.2.	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	17,00			1
	23.01.1997	000-232200-00-0	884-3	Nurowska, Maria.	Rosyjski kochanek	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	17,00			1
	23.01.1997	000-232201-00-0	884-3	Nurowska, Maria.	Rosyjski kochanek	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	17,00			1
	23.01.1997	000-232202-00-0	613	Vigarello, Georges.	Czystość i brud	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	20,40			1
	23.01.1997	000-232203-00-0	616	Ruffie, Jacques.	Historia epidemii	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	20,40			1
	23.01.1997	000-232204-00-0	159.9	Bettelheim, Bruno.	Cudowne i pożyteczne	"W.A.B." ; Jacek Santorski & CO, 1996.	K /0005/1997	37,40			1
	23.01.1997	000-232205-00-0	159.9	Król-Fijewska, Maria.	Stanowczo, łagodnie, bez lęku- Wyd.2.	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	6,80			1
	23.01.1997	000-232206-00-0	159.9	Król-Fijewska, Maria.	Stanowczo, łagodnie, bez lęku- Wyd.2.	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	6,80			1
	23.01.1997	000-232207-00-0	159.9	Jedliński, Krzysztof.	Nie dać się upokorzyć	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	6,80			1
	23.01.1997	000-232208-00-0	159.9	Kudryńska, Genowefa.	Jak nie stać się ofiarą czyli twój sposób na bandytę	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	7,65			1
	23.01.1997	000-232209-00-0	616	Chivot, Martine.	Mała encyklopedia zdrowej skóry	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	12,75			1
	23.01.1997	000-232210-00-0	159.9	Rotrou, Jocelyne de.	Pamięć doskonała	"W.A.B.", 1996.	K /0005/1997	12,75			1
	23.01.1997	000-232211-00-0	658	Sławińska, Maria.	Podstawy ekonomiki przedsiębiorstwa handlowego- Wyd.3.	Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, 1996.	K /0006/1997	11,00			1
	23.01.1997	000-232212-00-0	884-3	Komornicka, Maria.	Utwory poetyckie prozą i wierszem	Wydawnictwo Literackie, 1996.	K /0007/1997	23,00			1
			•		•	Wartość d	o przeniesienia:	32431,50			
_	Drukuj	Zapisz	< << >>> >								
					1 1 /			-			

Zestawienia tabelaryczne można wydrukować używając przycisku **Drukuj**. Przycisk **Zapisz** umożliwia zapisanie zestawienia w pliku typu BMP (obraz - mapa bitowa), SRP (plik zestawienia SOWA) lub CSV (tabela programu Excel). Do otwierania plików SRP służy specjalny program srp.exe (dostarczony z oprogramowaniem użytkowym).

Zestawienia tabelaryczne mogą być wielostronicowe, dlatego umożliwiono ich przeglądanie na ekranie stronami. W tym celu wykorzystuje sie przyciski "|<" (pierwsza strona), "<" (poprzednia strona), ">" (następna strona) i ">]" (ostatnia strona).

6. Obsługa kont czytelnika

W systemach SOWA czytelnik może samodzielnie wykonać pewne operacje związane z udostępnianiem zbiorów:

- rezerwować dostępne materiały biblioteczne,
- zamawiać materiały aktualnie wypożyczone,
- przeglądać własne konta wypożyczeń, rezerwacji i zamówień,
- prolongować własne zamówienie,
- prolongować własne wypożyczenie,
- skasować własną rezerwację,
- skasować własne zamówienie,
- zmienić hasło dostępu do usług.

W celu bezpiecznego realizowania powyższych operacji każdy czytelnik autoryzuje się podając nazwisko i imię lub numer karty bibliotecznej oraz znane sobie hasło dostępu. W odpowiednim momencie system pyta o te dane prosząc o wypełnienie formularza jak na poniższym rysunku.

Pojęcia rezerwowania i zamawiania w języku potocznym często są utożsamiane. W systemach SOWA przez **rezerwowanie** rozumiemy operację, która blokuje konkretny egzemplarz dla wskazanego czytelnika i uniemożliwia wypożyczenie go innej osobie. Przed zarezerwowaniem egzemplarz musi być dostępny, tj. znajdować się w bibliotece. Rezerwacja obowiązuje do momentu wypożyczenia lub skasowania rezerwacji. W odróżnieniu operacją **zamówienia** jest wykorzystywana, gdy wszystkie egzemplarze danego tytułu lub wydania są aktualnie wypożyczone. W wyniku zamówienia czytelnik umieszczany jest w kolejce osób oczekujących na dowolny egzemplarz danego tytułu/wydania. Realizacja zamówienia następuje po przyjęciu zwrotu takiego egzemplarza (program obsługi wypożyczalni) i w efekcie egzemplarz staje się zarezerwowany.

Czytelnik korzystający z omawianego programu może samodzielnie zarezerwować egzemplarz lub zamówić tytuł/wydanie. Posługuje się w tym przypadku "linkami", które widoczne są w odpowiedniej klatce.

10 minut od centrum	
10 minut od centrum / Izabela Sowa Warszawa : Wydawnictwo Autorskie, cop.2006 315,[3]s. ; 20 cm.	
Wypożyczalnia dla dorosłych: wszystkie egzemplarze są wypożyczone Zamawiam wydanie	Zomowionio
Filia nr 1: wszystkie egzemplarze są wypożyczone Zamawiam wydanie	Zanawianie
Filia nr 2: można wypożyczyć sygn. 821.162.1-3; Zarezerwuj egzemplarz	South and
Filia nr 3: można wypożyczyć sygn. 821.162.1-3; Zarezerwuj egzemplarz	
Filia nr 4: wszystkie egzemplarze są wypożyczone Zamawiam wydanie	rezerwowanie
Filia nr 6: wszystkie egzemplarze są wypożyczone Zamawiam wydanie	<u></u>
Filia nr 7: można wypożyczyć sygn. 821.162.1-3; Zarezerwuj egzemplarz	
Brak informacji o dostępności: Filia nr 9 wypożyczalnia: sygn. 821.162.1-3; Filia nr 8 wypożyczalnia: sygn. 821.162.1-3; Filia nr 5 wypożyczalnia: sygn. 821.162.1-3;	

Korzystając z s omawianego programu czytelnik może przeglądać własne konto wypożyczeń, listę zarezerwowanych egzemplarzy oraz listę zamówionych tytułów/wydań. W

tym celu należy wybrać z menu głównego polecenie **konto**. Na ekranie pojawi się okno podobne do pokazanego na poniższym rysunku.

🖉 Czytelnik: masadyński leszek		
Zmień hasło		
Zarezerwowane Zamówione Wypożyczone		kasowanie
[Filia nr 1] 021-017595-00-0 Z dn. 28.04.2009	X	rezerwacii
Solaris ; "Niezwyciężony" / Stanisław Lem Wyd.3 Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1986. (Działa / Stanisław Lam)		>
[Filia nr 1] 021-026935-00-0 Z dn. 28.04.2009	X	
Nigdy ci tego nie powiem / Jadwiga Courths-Mahler ; tł. Lesław Michalus Katowice : "Akapit" 1993	· 🔽 🚽	
	×	

Wyboru przeglądanej listy dokonuje się przez wybór odpowiedniej zakładki. W zakładkach **Zarezerwowane** i **Zamówione** prezentowany jest przycisk umożliwiający skasowanie rezerwacji lub zamówienia. W zakładce **Wypożyczone** prezentowany jest link umożliwiający prolongowanie wypożyczenia.

Czytelnik: masadyński leszek	
Zmień hasło	
Zarezerwowane Zamówione Wypożyczone	
000-244950-00-0 Sygnatura: 821.162.1-3 Wyp.: 28.04.2009 Termin zwrotu: 28.05.2009 <u>Prolonguj</u> Zdążyć przed pierwszą gwiazdką. T.1/ Katarzyna Grochola Warszawa : "Agora", 2002.	
000-144695-00-0 Sygnatura: 681.3 M Wyp.: 28.04.2009 Termin zwrotu: 28.05.2009 Prolonguj	<u> </u>
LISP: opis, realizacja i zastosowania / Jacek Martinek Warszawa : Wydawnictwa	~
	Ĭ

Zmianę hasła dostępu realizuje polecenie Zmień hasło. Program prosi dwukrotnie o podanie nowego hasła.

7. Wprowadzanie i modyfikowanie danych

7.1. Format katalogowania

Reprezentacją katalogowanego obiektu (książki, artykułu, itp.) w katalogu komputerowym jest tzw. **rekord**. Dla konkretnego katalogu obsługiwanego systemem SOWA obowiązuje zestaw reguł nazywany **formatem katalogowania**. Reguły te opisują:

- rodzaje rekordów dostępnych w danym katalogu,
- budowę każdego rekordu (tj. podział rekordu na pola danych),
- sposób wprowadzania danych (formularze rekordów),

Ze względu na stosowanie przez użytkowników omawianego programu katalogów o różnych formatach (format SOWA, format SOWA2/TEXT, format SOWA2/MARC21 i in.) opis formatu katalogowania został wydzielony z niniejszej dokumentacji. Opis formatu należy więc traktować konieczny dodatek.

7.2. Autoryzacja użytkowników programu

Funkcje modyfikowania zawartości katalogu, tj. dodawanie nowych lub poprawianie rekordów są dostępne dla użytkowników, którzy zostali zarejestrowani w systemie przez administratora katalogu. Użytkownik autoryzuje się podając nazwę logowania (znaną publicznie) i hasło dostępu do danego katalogu (znane tylko sobie). Każdy serwer katalogu utrzymuje własną listę nazw logowania i haseł. Użytkownikom uprawnionym do modyfikowania zawartości katalogu administrator nadaje uprawnienie "modyfikowanie".

Operacja autoryzacji nazywana potocznie **logowaniem** dostępna jest poprzez polecenie menu głównego **Logowanie, zaloguj** lub poprzez przycisk pokazany poniżej.

Na ekranie pojawia się okno, w którym wpisuje się nazwę logowania i hasło.

Logowanie	×
Nazwa użytkownika:	
Sokrates	1
Hasło:	
sololololololololololololololololololol	
ОК	

Po naciśnięciu **OK** i zaakceptowaniu danych przez serwer na ekranie aktywizują się polecenia **rekord** i **operacja** oraz przyciski związane z modyfikowaniem rekordów.

7.3. Ogólne zasady modyfikowania danych

Podstawowe funkcje wprowadzania i modyfikowania danych dostępne są poprzez polecenie **rekord** oraz poprzez zestaw przycisków pokazany poniżej.

Aby dokonać zmian (uzupełnień) w treści rekordu należy go otworzyć. Rekord taki należy najpierw wyróżnić (pojedyńcze kliknięcie w obrębie klatki). Następnie należy wybrać z menu **rekord**, **otwórz** lub nacisnąć odpowiedni przycisk. Na ekranie pojawi się okno formularza danych.

Program umożliwia równoczesne otwarcie kilku rekordów. Ma to zastosowanie np. przy przenoszeniu między rekordami fragmentów tekstu. W takim przypadku, po otwarciu pierwszego rekordu należy zminimalizować okno formularza, a następnie otworzyć następny rekord. Formularze rekordów prezentowane są w odrębnych zakładkach. Po zminimalizowaniu są niewidoczne, dlatego dostępny jest przycisk **pokaż otwarte rekordy**, który aktywizuje okno formularzy.

Aby usunąć rekord należy go najpierw wyróżnić (podobnie jak przed otwarciem). Usunięcie nastąpi po wybraniu z menu polecenia **rekord**, **usuń** lub naciśnięciu przycisku edycyjnego oznaczonego charakterystycznym przekreśleniem.

Operacja dodania nowego rekordu (menu **rekord**, **dodaj** lub przedostatni przycisk) powoduje najpierw wyświetlenie listy rodzajów rekordów dostępnych w danym katalogu. Po użyciu tej operacji otwiera się pusty formularz danych, który związany jest z wewnętrznym formatem rekordu. W katalogu nowy rekord pojawia się dopiero po zapisaniu formularza.

7.4. Formularz danych

Dla każdego rodzaju rekordu serwer udostępnia ustalony formularz. Wprowadzanie lub modyfikowanie danych polega na odpowiednim wypełnianiu formularza. Elementy graficzne formularza znane są każdemu użytkownikowi systemu Windows.

Każdy formularz zawiera **pola**, które się wypełnia oraz przyciski. Większość pól może wystąpić w formularzu wielokrotnie, dlatego w większości formularzy występują wprowadzono elementy grupujące pola, w struktury powtarzalne (**listy**) lub zmienne (**dynamiczne**). Elementy grupujące mogą się wzajemnie nakładać.

Z prawej strony każdej listy umieszczona jest "belka" przewijania. Jeżeli sekcja zawiera wystąpienia pól, które w danej chwili nie są widoczne na ekranie, to odpowiednio nad lub pod belką pojawia się znacznik (seledynowa kreska), który informuje o tej sytuacji.

Nazwisko i imię:	Odpowiedzialność:	
May Karol	nowe	[]
Błażejak, Marek	nowe przeł. [z niem.]	[]
1.	∎ nowe	
	Belka przewijania elementów listy	

Dynamiczny element grupujący pozwala użytkownikowi wybierać pola rekordu, które będą wypełniane. Stosujemy go wtedy, gdy liczba możliwych pól jest duża, a zazwyczaj wiele nie jest wypełnianych (np. format MARC21).

-	Nagłówek rekordu [LDR]:	^	
LDR	01082nam 22001930 4500 Q		
	Numer kontrolny [001]:		
001	Pi2006148990		
	Data ostatniej transakcji [005]:		
005	20061209191328.0	×	
	Pola stałe [008]:		Usuń pole
008	061206s1978 pl 000 0 pol Q		z formularza
	Autor opisu [040]:		1
040	aPi BP cPi BP dPi BP		///
	Języki [041]:		///
041	apol	×	(]]
	Symbol UKD [080]:		/
080	all Op	× /	
_	Hasło formalne - osoba [100]:		Belka
100 1	aBoglar, Krystyna.	× /	przewijania
	Strefa tytułu i odpowiedzialności [245]:	/	
245 1 0	a"Każdy pies ma dwa końce" / cKrystyna Boglar ; il. Jerzy Czerniawski.	/	
		×	
	Adres wydawniczy [260]:		1
260	aWarszawa : bKrajowa Agencja Wydawnicza, c1978.		/
		×	
	Opis fizyczny [300]:		
300	a157,[3] s. : bil.kolor. ; c20 cm.	× 💌	

Elementarne składniki formularza zestawiono w poniższej tabeli.

Przykład składnika formularza	Opis
Santarcangeli, Paolo	Pole danych wspomagane listą wzorcową. Pole może zawierać dowolną liczbę znaków (przewija się). Naciśnięcie przycisku spowoduje otwarcie okna listy wzorcowej, z którego można pobrać dane hasło.
Polski angielski francuski niemiecki rosyjski inny	Pole można wypełnić jedynie jedną z dozwolonych wartości. Naciśnięcie przycisku powoduje wyświetlenie listy tych wartości. Administrator może dostosować listy związane z poszczególnymi polami (tzw. słowniki) do indywidualnych potrzeb użytkownika.

nowy	Pole może przyjąć jedną z dwóch
	wartości: tak/nie. "Kliknięcie" w ramach pola
	powoduje odpowiednio wyświetlenie lub
	zgaszenie znacznika ("haczyk").

podpola z listy	eStwarzanie światów ; bantologia współczesnego dramatu polskiego, nTom 1, pStwarzanie światów / cwybór i oprac. Bohdan Urbankowski. Kody podpół	Pole zawierające podpola. Podpola wydzielają fragmenty tekstu, co ma zastosowanie np. w formacie MARC21. Wprowadzenie podpola odbywa się przez naciśnięcie znaku "^" (MARC21) lub "%" (TEXT) i wybranie kodu podpola z listy
-----------------	---	---

Niektóre pola nie są dostępne do bezpośredniej edycji. Tło tekstu danych jest wyraźnie ciemniejsze. Modyfikowanie możliwe jest po naciśnięciu przycisku, czego efektem jest otwarcie podformularza danych pola.

Pola modyfikowane przez użytkownika na formularzu zostają zapisane w katalogu po wybraniu poleceń **Rekord**, **zapisz** lub odpowiedniego przycisku.

Zamknięcie okna formularzy (przycisk standardowy) zamyka wszystkie otwarte formularze, przy czym program pyta czy zmiany mają być utrwalone.

Miejsce ekranu po prawej stronie formularza przeznaczone jest na komunikaty o wykryciu przez system niepoprawnych danych (np. powtórne użycie identyfikatora egzemplarza, niezgodność zawartości pola z kartoteką wzorcową itp.). Formularza z błędami nie da się zapisać.

7.5. Dołączanie plików multimedialnych

Systemy SOWA wyposażono w funkcję wiązania z rekordami dowolnych informacji multimedialnych reprezentowanych plikami. Pliki takie mogą zawierać fotografie (skany) fragmentów materiałów bibliotecznych, nagrania dźwiękowe lub filmowe. Przygotowanie pliku odbywa się poza systemem SOWA.

W celu przypisania pliku do rekordu należy ten rekord wyróżnić (pojedyncze kliknięcie, jak przy otwieraniu) a następnie nacisnąć przycisk:

Na ekranie pojawia się standardowe okno otwierania pliku, w którym użytkownik musi wskazać ten właściwy. Plik przesyłany jest do bazy danych serwera, nie jest zalecane przechowywanie w ten sposób dużych plików.

Fakt dołączenia pliku do rekordu prezentowany jest ikonką wyświetlaną w klatce rekordu. W niektórych katalogach ikoną jest miniatura fotografii. Kliknięcie na tej ikonie powoduje przesłanie pliku do użytkownika i odtworzenie go odpowiednim programem. Pliki typu JPG (fotografie, skany) są odtwarzane narzędziem wbudowanym w omawiany program. Na ekranie pojawia się obraz jak na poniższym rysunku.

Obraz można powiększyć (lwy przycisk myszy) lub zmniejszyć (prawy przycisk). Poprzez polecenie **drukuj** użytkownik może wydrukować fotografię.

Aby możliwe było automatyczne odtworzenie pliku innego rodzaju trzeba ustawić powiązanie typu pliku z odpowiednim programem. Procedura ta omówiona zostanie w rozdziale 9.

8. Pozyskiwanie gotowych rekordów (retrokonwersja)

Pobieranie gotowych rekordów jest najlepszą receptą na szybkie zbudowanie katalogu. Omawiany program umożliwia pobieranie rekordów z katalogów, dla których przewidziano taką usługę. W zależności od sposobu dostępu do katalogu można korzystać z dwóch metod pozyskiwania danych. Pierwsza dotyczy katalogów, do których jest dostęp poprzez protokół komunikacyjny o nazwie Z39.50. Należy do nich m.in. katalog Biblioteki Narodowej. Większość systemów bibliotecznych (w tym także systemy SOWA) zapewnia dostęp do katalogu tym protokołem. Informację czy dany katalog jest dostępny poprzez Z39.50 można uzyskać u administratora tego katalogu.

Dla katalogów obsługiwanych systemami SOWA przewidziano protokół komunikacyjny o nazwie SOWA. Lista katalogów dostępnych w ten sposób może być pobrana do programu bezpośrednio z bazy firmy SOKRATES-software.

W celu pobrania gotowego rekordu należy wybrać polecenie **Rekord, pobierz** oraz wskazać protokół, z którego będziemy dalej korzystać.

8.1. Protokół Z39.50

Po wybraniu protokołu Z39.50 na ekranie pokazuje się okno podobne do przedstawionego poniżej.

🗱 Import Z39.50: Biblioteka Narodowa	X	
Ź <u>r</u> ódło <u>F</u> ormat <u>Z</u> apytanie		
Standard znaków - prezentacja C 1-1 C ALA OUTF-8 C 1-1 C BN {nnn}c OUTF-8		
+ - Znaleziono: 3		
Skrzynia na złoto / Boris Akunin ; z ros. przeł. Elżbieta Rawska Warszawa : Świat Książki - Bertelsmann Media, cop. 2005. (Przygody magistra / Boris Akunin.)		
Skrzynia pełna kapeluszy / tekst Katarzyna Kaczan-Borowska ; il. Barbara Galińska Warszawa : Wydawnictwo Egmont Polska, 2008. (Mój Kucyk Pony = My Little Pony.)		
Piraci z Karaibów. [2], Skrzynia umarlaka / adapt. Irene Trimble ; tł. Małgorzata Fabianowska Warszawa : Wydawnictwo Egmont Polska, 2007.		
	► + +	

Lista katalogów, z których można pobierać rekordy otwiera się po wybraniu polecenia Żródło. Lista dostępnych katalogów dostarczana z omawianym programem obejmuje m.in. katalog Biblioteki Narodowej. Administrator może zmodyfikować listę wprowadzając adresy serwisów Z39.50 do pliku konfiguracyjnego programu.

W celu pobrania rekordu należy użyć przycisku **Zapytanie**, które powoduje wyświetlenie okna parametrów poszukiwanego rekordu, np.

Zap	oytanie Z39.50			
	Kryterium:	Szukany tekst:		
1.	autor 💌			
2.	tytuł 💌	skrzynia		
3.	hasło przedmio 🔻			
4.	numer ISBN 💌			
5.	numer ISSN 💌			
6.	wydawca 🔻	· ·		
Wyrażenie wiążące kryteria ("*"=i, "+"=lub "/"=oprócz):				
(puste pole jest równoważne 1*2*3*4*5*6)				
Wykonaj				

Nie wszystkie serwisy Z39.50 umożliwiają szukanie wg wszystkich kryteriów, np. Biblioteka Narodowa odrzuca zapytania o wydawcę i ISBN. Można użyć kilku kryteriów, domyślnie są one połączone spójnikiem "I". Jeśli chcemy kryteria połączyć inaczej należy wypełnić pole **Wyrażenie wiążące**. Można tam wpisać dowolne wyrażenie zbudowane z numerów kryteriów, operatorów "*" (oznacza spójnik "i"), "+" (spójnik "lub") i "/" (spójnik "oprócz") i nawiasów okrągłych.

Rezultatem zapytania jest lista rekordów spełniających podane kryteria. Teraz można odnaleźć w właściwą klatkę i wyróżnić ją (pojedyncze klikniecie). Do pobrania rekordu służy jeden z przycisków.

Dla katalogu z formatem katalogowania MARC21 aktywny jest przycisk **Pobierz rekord zachowując format**. W tym przypadku do formularza nowego rekordu zostają wprowadzone oryginalne pola.

Jeśli formatem katalogu docelowego nie jest MARC21 to aktywny jest drugi przycisk. Po jego naciśnięciu pola pobranego rekordu zostają automatycznie przetworzone do formatu stosowanego w katalogu docelowym.

Po naciśnięciu odpowiedniego przycisku na ekranie pojawia się okno edycji, w którym użytkownik może uzupełnić pobierane dane. Zapisanie formularza spowoduje przeniesienie rekordu do katalogu docelowego.

8.2. Systemy SOWA

Pobieranie danych z systemów SOWA przebiega podobnie jak dla katalogów dostępnych protokołem Z39.50. Po wybraniu tej opcji na ekranie pokazuje się okno podobne do przedstawionego poniżej.

Lista katalogów, z których można pobierać rekordy otwiera się po wybraniu polecenia **Żródło**. Lista dostępnych katalogów dostarczana z omawianym programem obejmuje kilkadziesiąt katalogów bibliotek publicznych, pedagogicznych i uczelnianych. Ze względu na częste zmiany adresów internetowych katalogów użytkownik może zaktualizować tę listę poprzez polecenia **Aktualizacja**. Dane pobierane są z bazy utrzymywanej przez SOKRATES-software.

Po uzyskaniu połączenia można wyszukać rekord poprzez dostępne dla danego katalogu indeksy lub poprzez zapytania. Zmiana indeksu następuje przez polecenie **Indeksy**. W celu dotarcie do poszukiwanego miejsca można uzyć przycisk **szukaj** i "przewijanie" listy rekordów.

Inną metodą poszukiwania jest polecenie **Zapytanie**, które powoduje wyświetlenie okna parametrów poszukiwanego rekordu, np.

Dostępne kryteria		×
Filtr		
domyślny		्
autor		
	początek pola	•
tytuł		
programowanie liniowe	początek pola	- ×
hasło przedmiotowe		
	początek pola	•
Wykonaj		

Rezultatem zapytania jest lista rekordów spełniających podane kryteria. Teraz można odnaleźć w właściwą klatkę i wyróżnić ją (pojedyncze klikniecie). Do pobrania rekordu służy jeden z przycisków.

Jeżeli formaty katalogu źródłowego i docelowego są zgodne, to aktywny jest przycisk **Pobierz rekord zachowując format**. W tym przypadku do formularza nowego rekordu zostają wprowadzone oryginalne pola.

Jeśli formaty nie są zgodne to aktywny jest drugi przycisk. Po jego naciśnięciu pola pobranego rekordu zostają automatycznie przetworzone do formatu stosowanego w katalogu docelowym.

Po naciśnięciu odpowiedniego przycisku na ekranie pojawia się okno edycji, w którym użytkownik może uzupełnić pobierane dane. Zapisanie formularza spowoduje przeniesienie rekordu do katalogu docelowego.

9. Operacje globalnej modyfikacji danych

Dla każdego z katalogów obsługiwanych systemami SOWA można przygotować pewną liczbę funkcji, które umożliwiają modyfikowanie danych bez konieczności otwierania okna edycji poszczególnych rekordów. Dzięki temu poprzez jedno polecenie można przeprowadzać globalne zmiany w wielu rekordach katalogu, zmieniać ustawienia itp.

Lista operacji dostępnych dla użytkownika otwiera się po wybraniu polecenia **Operacja**. Przykład listy pokazano poniżej.

Zwracamy uwagę, że zakres operacji umieszczonych na te liście zależy od uprawnień użytkownika oraz właściwości i ustawień bieżącego katalogu. Dla niektórych operacji można wskazać kolekcję rekordów (lokalną lub zdalną), która będzie zakresem działania operacji. Dla pozostałych zakres działania wynika z formularza parametrów, który wypełnia użytkownik.

Operacje **Program** oraz **Usuń globalnie** dostępne są jedynie dla użytkowników posiadających uprawnienie administrowania katalogiem. Standardowy zestaw operacji omówiony jest z dokumentacji odpowiedniego formatu katalogowania.

10. Zmiany ustawień programu

Użytkownik programu może samodzielnie wpływać na wygląd i interpretację niektórych elementów okna programu. W celu wprowadzenia zmiany należy wybrać polecenie **Ustawienia**, a następnie jedno z podpoleceń.

Podpolecenie **Znaki diakrytyczne** umożliwia prezentację okna znaków diakrytycznych dostępnych w systemach SOWA. Okno prezentowane jest zawsze "na wierzchu", ale nie jest aktywne. W celu wybrania konkretnego znaku należy nacisnąć przycisk z tym znakiem. Znak zostaje przeniesiony do aktywnego w danym momencie pola danych.

Znaki diakrytyczne	×
áâăācčďdéēĕíîÎİİňîñōŕťsštťůúűūýž®)€B
AAAACCDĐEEEIILLNOOORRSSTTUUUUYZ®)§

Popdolecenie **Czcionka** umożliwia zmianę czcionki użytej do prezentowania rekordów w klatkach (podpolecenie **Ekran**) oraz domyślnej czcionki dla zestawień (podpolecenie **Zestawienia**). Niektóre z zestawień nie stosuja czcioni domyślnej, dlatego zmiana tego parametru nie wpływa na ich wygląd. Do wyboru czcionki wykorzyzstywane jest standardowe okno systemu Windows.

Podpolecenie **Programy zewnętrzne** umożliwia wprowadzenie powiązania między typem pliku i programem, który wykorzystany będzie do jego odtworzenia. Pliki takie powstają jako zestawienia (najczęściej typu rtf lub txt) lub pobierane są po wybraniu ikony pliku multimedialnego. Skojarzenie wprowadza się podając wzorzec nazwy pliku (kolumna **Typ pliku**) oraz nazwę pliku programu (**exe**), którą można wybrać z dysku (przyciski z prawej strony)

Modyfikuj skojarzenia plików			X
Typ pliku:	Skojarzony program:		
*.rtf	C:\Program Files\OpenOffice.ux.pl 2.1.0\program\soffice.exe	≣ ∢	•
*.pdf	C:\Program Files\Adobe\Acrobat 7.0\Reader\AcroRd32.exe	H	
		H	
		H	
	<u> </u>	H	•
Wykonaj			

Podpolecenie **Rewersy** wykorzystywane jest jeśli chcemy, by program drukował pokwitowania operacji zarezerwowania egzemplarza (stosują to nieliczne biblioteki). Opcja **Drukuj rewersy** włącza lub wyłącza druk, natomiast druga z opcji umożliwia skierowanie potwierdzeń na wyróżniona drukarkę.